

Mõnnest ilmlikku saedussest.

Summal on kõiki asju siin ilmas lonud ja saednud ja Temma saedus on otsamatta ea.

Mega mudetakse küll ühte puhku ommas eddane misses, nõnda es kõige se aaste sees mitte ühte ainuski päwa ei olle, kes omma kõrwalissegaga õige kohhe ehk ühtlanne olleks; agga meie watame siin lühhidusse pärrast ükspäinisi nende kohtade peale se aasta samisse sees, kos need nelli aasta aega allustawad.

Need nelli tuttawad aasta aega agga on need:

- 1) **fewwade**, allustab sell 9mal Martsi ku päwal, kell 1, 53 minutid ommiku;
- 2) **suuwi**, allustab sell 9mal Juni ku päwal, kell 11, 1 minutid õhtu;
- 3) **süggise**, allustab sell 11mal Septembri ku päwal, kell 1, 5 minutid pärrast lõunat;
- 4) **taltw**, allustab sell 9mal Detsembri ku päwal, kell 8, 35 minutid õhtu.

Meie ma käib päwa ümber, läne poolt idda pole, just teistiti, kuidas se pääw temma ümber käima näitse; ja sedda aega, kos ta üksford päwa ümber on sanud, ütatakse aastaks, mis just kuuni se wimase silma pilguni 365 päwa, 5 tundi ja 48½ minutid pikk on. Meija aasta sees saab neist 5 tuunnist ja 48½ minutist jälle üks pääw; sedda liffatakse siis liffa päwa nimme all Februari ku otsa, ja on siis iggal neljandamal aastal 366 päwa. Üks nisuggune 366 päwane aasta kutsutakse liffa päwa aasta, sest, et temmale üks pääw jure liffatud on. Se te, kos peal meie ma üks aasta kui teinegi aasta ja allati pä-

wa ümber jookseb, kutsutakse ma-aasta-te ehk ekliptik. Ta on pikk 131 millioni pennikoormad ehk ülle 900 millioni wersta. Üks ainus million agga on jo tuhhat forda tuhhat, ja üks pennikorem teeb 7 wersta. Selle ni pikka te peal ruttab ta ka siis nõnda wahwaste eddast, et se ussinus jo opis ülle innimesse mõistusse lähheb. Üks suretütki kuul jookseb ühhe minuti sees rohkem kui 10, ja ühhe tuuni sees rohkem kui 600 wersta, se on: 5 ehk 6 forda kangermast, kui se kõige kangem torm ehk tuul, mis orkan kutsutakse, ja mis mõnikord Afrika ja Amerika maal rõuseb ja nõnda waljuste puhhub, et sured metsad, kos tihti saddagi aastaliffed puud sees on, kui linna mahha pühhib ja merde wiiskab, et ükspäinisi must ja lagge ma järrele jääb. Ka selle suretütki kuli jooksmine ei olle kui middagi se ma lendamisse wastu; sest temma lendab ühhe ainsa sekundi sees jo 4 pennikoormad ehk 28 wersta, ja ühhe ainsa minuti sees jo 240 pennikoormad ehk 1680 wersta. Üks sekund agga on se kuestlümnes jaggu ühheft minutist ja on nõnda pikk, kui se aeg, mis sa prugid, kui tahhat omma sõbbrale ütelda: terre, terre, wanna sõbber. Igga 24 tuuni sees kerutab meie ma einast üksford enda wõlla ümber, ja se läbbi sünnib meile õ ja pääw; sest neil kohtadel siin ma peal, mis se läbbi otse se päwa wastu tullewad, on pääw, ja neil teistel, mis temmast ärra põratud on, on õ. Se pääw seisab meie ma wastu paigal, meie lähheme temmast mõda, ja tulleb meile siis ette, kui olleks temma meist mõda läinud idda ehk ommiku poolt läne ehk õhtu pole, nõnda sammuti kui meile ette tulleb, et need puud ja oned naggu meie wastu ja meist mõda jookseks, mis te järes ehk ühhe jõe kalda